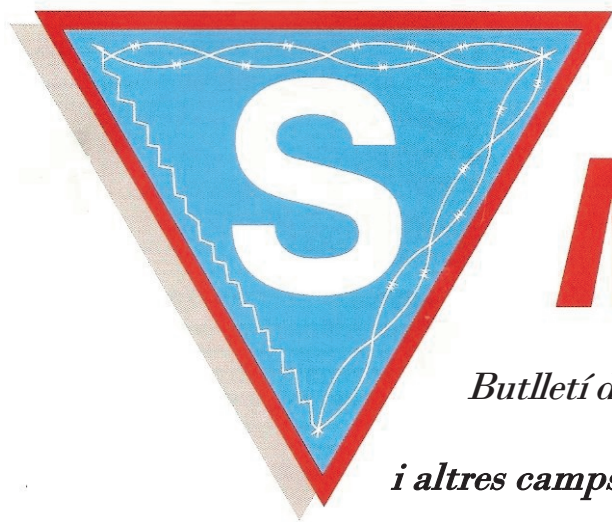

Mai més!

Butlletí d'informació i comunicació de l'Amical de Mauthausen

i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya

Sumari

- 1 · Ningú no pot enterrar la Memòria.
- 2 · Esteban Pérez, ha complert 100 anys.
 - Agraïment a Manuel Alfonso Ortells.
 - Col·laboracions: A la memòria de "Pepe".
- 3 · Activitats i Homenatges.
 - Dia de la Memòria de l'Holocaust.
- 4 · Campanya "Diguem Prou".
 - Recordant Jacint Carrió.
 - Seminari Deportació i Holocaust.
 - Tarragona.
- 5 · Andalusia: Homenatge a J. Masegosa.
 - Sevilla: Perquè vull recordar.
 - Astúries.
 - Toledo.
- 6 · Aragó.
 - Pelegrinatges neonazis a Bèlgica.
 - Recordem a...
 - Carme Suñé Tayà.
 - Luis Estañ Alfonsea.
- 7 · David Moyano.
- 8 · LECTURES RECOMANADES.

© Amical de Mauthausen i altres camps de concentració nazis.

Sils, 1 baixos - 08002 Barcelona

Tel. 93 302 75 94

e-mail: A_MAUTHAUSEN@terra.es

REDACCIÓ: Rosa Torán
Josep San Martín

MAQUETACIÓ: Josep San Martín

Dipòsit legal: B-14.608-2001

S'autoritza la reproducció de fragments citant-ne la procedència.

NINGÚ NO POT ENTERRAR LA MEMÒRIA

Aquest excel·lent dibuix del nostre amic Philippe Guillen, biògraf del dibuixant republicà creador del popular gos "Pif", José Cabrero Arnal, deportat a Mauthausen, ens ofereix la possibilitat de reflexionar sobre els perills que s'abaten entorn la preservació de la memòria. Guillen evoca els intents d'esborrar el passat del camp d'internament de Noé (Haute-Garonne) i de l'antic camp-hospital de Récébedou, a partir dels projectes urbanitzadors que inclús eliminaran la placa recordatòria. Recordem que Noé-Récébedou acollí ferits, malalts i mutilats republicans després de la guerra d'Espanya, i que més tard el complex esdevingué una baula en la cadena de

la política repressiva de Vichy. Antifeixistes de tota Europa, republicans espanyols i jueus fugitius de la persecució alemanya hi foren concentrats per acabar, molt d'ells, transportats als camps de la mort, a partir de 1942. En tornar els supervivents dels camps, l'hospital de Récébedou fou un centre de recuperació i a ell arribaren més de 300 republicans procedents de Mauthausen. A França i arreu cal una decidida postura per preservar la memòria de passats ignominiosos i de lluites en favor de la llibertat, cara a donar sentit a les conquestes i valors democràtics. També al nostre país cal mantenir-nos alerta perquè no triomfin les actituds irresponsables que volen la desmemòria i malden per esborrar o deformar les pàgines de la història, i perquè la divulgació del passat no es redueixi al seu conreu en els cercles associatius, sinó

que esdevingui una política pública de memòria.

A Catalunya -igual que en altres indrets- en els darrers anys, ha hagut una implicació governamental amb la creació i acció del Memorial Democràtic, institució de referència per al divers teixit associatiu memorialista. Confiem que el nou govern seguirà amb la línia endegada d'implicació en la defensa i divulgació de la lluita per la democràcia i de l'antifranquisme, que han marcat el nostre passat recent, amb tot l'èmfasi i convenciment que els valors aparellats a aquesta acció són bàsics per a la construcció d'una societat lliure, justa i igualitària.

ESTEBAN PÉREZ PÉREZ HA COMPLERT 100 ANYS

Una seixantena de familiars i amics acompanyà Esteban, el 8 de gener, en la celebració del seu aniversari. Nascut el 26 de desembre de 1910 a El Portillo (Toledo), combatent a la guerra d'Espanya i a la línia Maginot francesa, acabà deportat a Mauthausen. Després de l'alliberament li va caldre un llarg període recuperació i finalment pogué retrobar la seva dona després de 10 anys de separació.

amb la qual tingué dos fills. Després de treballar a la Renault, fixà la seva residència a Montseret, prop de Narbona, on viu amb la seva companya Thérèse.

Ens unim a la fraternal i amorosa celebració, rememorant els extraordinaris dies de convivència i lliçó que ens va donar a tots els viatgers a Mauthausen, ara fa dos anys, i li desitgem que segueixi amb el seu ímpetu per a organitzar i celebrar la Diada de la Deportació al seu poble.

EL NOSTRE AGRAÏMENT A MANUEL ALFONSO ORTELLS

Des d'Orleans regularment rebem notícies del nostre amic, l'antic deportat a Mauthausen Manuel Alfonso. En aquesta ocasió no volem deixar de reproduir aquest dibuix, realitzat el darrer Nadal, que ens ha dedicat, al dors del qual Manuel escriu:

"Lo hice sin levantar el lápiz, empecé por una mano y terminé en un pie".

COL·LABORACIONS

A LA MEMÒRIA DE "PEPE"

A la memoria de "Pepe", el meu oncle, un jove assassinat a Mauthausen el 1942, als 28 anys.

Josep Casemajor i Ros

A en Pepe, Josep Casemajor Nicolás, l'he conegut a poc a poc però ha valgut la pena. Era el germà del meu pare. Als anys 60, als meus 8 anys, les seves fotos en blanc i negre em somreien a les parets de casa de l'àvia Angelita, al pis de Passeig del Born. En algunes em recordava un jove Bogart, en d'altres del 1933 remava al port de Barcelona al Club de Mar en el Campionat d'Espanya d'Outriggers a vuit. En d'altres fotos l'acompanyaven, la Júlia, l'Angelita i el Salvador, els seus germans, o els seus pares; radiants, a finals dels anys 20. Però ell ja no hi era: "murió en la guerra europea... hace años..."

Als 15 anys, a casa, al carrer Comtal, regirant els llibres amagats del pare, que havia mort un fred dia d'octubre de malaltia als 50 anys, va caure part el misteri. Em vaig empassar en dues nits insomnes una troballa que em va esgarriar: *K.L.REICH "Miles de españoles en los campos de Hitler"*. En Joaquim Amat-Piniella, desenterrava en Pepe a la dedicatòria del llibre: *"al germà d'un company de dissort, amb tot l'afecte - 11 d'abril de 1963"*.

Vaig entendre molt bé perquè a ca l'àvia Angelita, que ja tenia televisió, no es veia mai *"Holocausto"*, una sèrie de 1978, dirigida per Marwin J. Chomsky.

El 1983, ja casat, quan l'àvia es va trencar el fèmur vaig rebre nous *inputs*. Amb la seva autorització signada i el DNI vaig anar a cobrar al Banc Comercial Transatlàntic, la única pensió que tenia: un ingrés mensual i vitalici de

l'Estat Alemany com a indemnització per aquell final d'en Pepe a Àustria. *"Ben segur que és la última mare de deportat que encara viu"* em van comentar unes dones d'aspecte trist que deien ser de l'Amical.

El 1986, tres anys després de morir l'àvia, la Julià, la única filla viva, molt malalta, ingressava en una residència i calia buidar el pis. Em vaig quedar el despatx de l'avi, les velles fotos, els papers i un tresor que descansava curosament en algunes carpetes a l'armari de l'alcova dels avis. El temps de silenci tornava a la vida per l'amor d'una mare que havia conservat les cartes exquisides d'un fill que des de França va mantenir l'esperança de tornar fins al final dels seus dies com li feia veure a la seva adorada mare. La Lletra era preciosa. Hi havia dibuixos com els d'en *Opisso*. Hi havia caràcter i talent, fins i tot darrera els últims textos censurats des del Stalag XC a Alemanya, penúltima etapa de la seva vida.

I va passar la meua joventut i vaig trobar les fotos de les últimes etapes d'en Pepe a França, a Prats de Molló, on va estar convalescent de tifus, a Brive la Gaillarde on va guarir les seves ferides de la fam i la batalla i el van pujar un dia a un tren sense retorn... fins i tot una, al Stalag, al maig de 1941, on apareix molt desmollat.

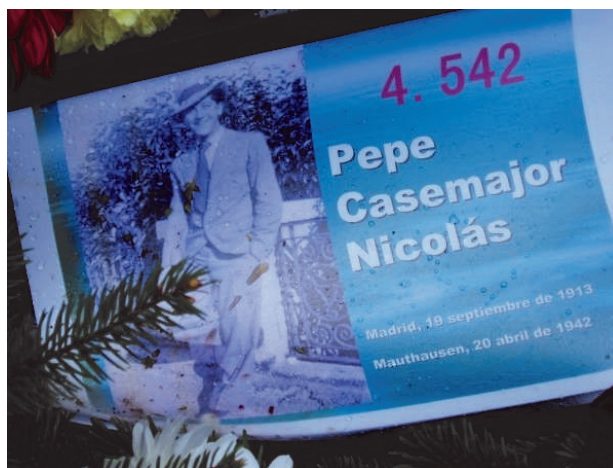
El 2005, descobria al carrer Sils de Barcelona, l'Amical de Mauthausen. Em vaig fer soci i aquell mateix any vaig viatjar amb l'Associació a Mauthausen a Àustria on vaig posar unes flors a la seva memoria al monument als republicans deportats per a l'extermini. Amb la força de l'Eusebi Pérez de Vilafra, la presència de Marcel·lí Garriga de Vilanova o la conversa serena de Francesc Batista de Vinaròs, en la bellesa dels vells deportats supervivents vaig voler imaginar la resistència i la fortalesa d'en Pepe en la seva lluita contra el destí. A la mà estesa del president Zapatero que vaig encaixar, hi vaig afegir: *"Gracias, Presidente, por venir"*.

Déu meu! 60 anys són molts anys per passar sense restituir l'honor a uns homes que van donar la seva joventut i les seves idees a uns botxins sense pietat, lluny de la seva terra.

Maleits siguin Franco i Serrano Suñer, que van posar al mateix sac d'apàtrides i traïdors a tots els espanyols que els nazis van fer presoners a França i els van abandonar a la sort de ser la lletra petita de la solució final de Hitler.

Benvinguda sigui la Memòria Històrica que prohoms tan consagrats de la nostra història recent com Suárez, Calvo Sotelo, Pujol, González o Aznar han ignorat o menystingut. És curiós que a la transició espanyola, fos el rei l'únic mandatari destacat que va gosar enviar una corona de flors a Mauthausen.

I tot això, recordant en Pepe, un jove que va fer des de 1934 la mili a Tetuan i a Ceuta amb la República, la guerra al front de l'Ebre contra Franco i que va decidir el 1938 incorporar-se com a soldat al 126 Regiment d'infanteria de l'exèrcit francès, perquè com el seu pare i germans tenia la doble nacionalitat francesa i espanyola, i potser, no se sap, va pensar que a França no podrien matar-lo tan fàcilment com al

front de l'Ebre. Es va equivocar en això.

En Pepe, a banda d'un esportista, era un home just, cristià, membre d'una família tradicional de la classe mitja, amb un pare que va fer la guerra del 14 i una mare monàrquica. Havia nascut a Madrid, però a banda del castellà, parlava el català, el francès, l'anglès i l'alemany. Gràcies a la Memòria Històrica, a la gent que treballa a l'Amical i al treball que estic fent rescatant en Pepe, un deportat singu-

lar que no era d'esquerra, ni comunista, ni de la CNT, em proposo lluitar perquè el dret a ser diferent, a opinar en llibertat i a mantenir la igualtat de tots, sigui respectat enfront als nous brots feixistes o racistes, vinguin d'on vinguin.

En aquest temps de crisi i d'estretors que la gran majoria de gent patim per culpa de quatre bandarres, crec que podem aportar algun gra de sorra i una pluja d'idees perquè el nou govern bipartit de Catalunya no tingui por de mantenir i promocionar uns espais de Memòria Històrica dignes com es fa a França, Alemanya, Bèlgica o Àustria, o deixeu-m'ho dir: *Com Déu mana!* que és una manera de dir-ho més propera a vostè, Sra. Ortega.

Mai més!

ACTIVITATS I HOMENATGES

DIA OFICIAL DE LA MEMÒRIA DE L'HOLOCAUST I DE LA PREVENCIÓ DE CRÍMS CONTRA LA HUMANITAT

ARAGÓ

Per segon any consecutiu -a instàncies de ROLDE d'Estudios, Amical de Mauthausen i el Govern d'Aragó- el dia 27 de gener es va retre homenatge, a les Corts d'Aragó, a totes les víctimes de l'Holocaust. Després de l'obertura de l'acte per part del representant de les Corts, es va guardar un minut de silenci, després del qual es va passar el documental "*Mauthausen-Gusen: La memòria*", de Rosa Brines. Tot seguit van fer us de la paraula representants de diferents col·lectius en representació de les víctimes: Andrea Barceló, l'avi de la qual, Agustín Barceló Escartín, va ser assassinat a Dachau el 21 de març de 1945; Timna Freire Segal, presidenta de l'associació Aragón-Sefarad; Isabel Jiménez, directora territorial d'Aragó de la Fundació Secretariat Gitano; Araceli Carrasco, represen-

tant l'Associació de Pares, Mares i Familiars de Gais, Lesbianes, Transsexuals i Bisexuals.

També van participar a l'acte alguns alumnes en representació dels dos Instituts que van viatjar a Mauthausen el maig de 2010: Carlos Loncán, alumne de l'IES Mor de Fuentes de Monzón, va interpretar a violí un parell de peces i

Beatriz Prades i Alejandro Villanueva, de l'IES Élaio de Saragossa, van donar lectura a un text sobre el compromís de la joventut amb la recuperació de la Memòria.

Van tancar l'acte Josep Sant Martín, delegat a Aragó de l'Amical de Mauthausen, Vicente Pinilla, representant de Rolde de Estudios Aragoneses i, en representació del Govern d'Aragó, el Director General de Patrimoni Cultural Jaime Vicente Redón.

GOVERN ESPANYOL

Encesa de velles i audició de "Violines de la Memoria, Violines de la Esperanza", al "Patio de Cristales" de l'Ajuntament de Madrid. En memòria de les víctimes espanyoles assassinades als camps de concentració van encendre la vela Alfonsina Aznar i Concha Díaz.

ASSEMBLEA DE MADRID

Encesa de velles en memòria dels nens i diverses intervencions.

MATARÓ

Ofrena floral davant el monument Intolerància, amb Rosa Rovira i Margarida Colomer en representació de l'Amical.

CATALUNYA

Al Parlament de Catalunya, el 26 de gener: Edmon Gimeno encengué l'espelma en memòria dels republicans i feu també una lectura recordatòria, seguida per la de l'estudiant Joel Jové Navarro de l'IES Serós de Lleida.

Per part de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, a la Plaça del Rei es feren diversos passis de documentals, encesa

d'espelmes i lectura d'Anna Martínez Barceló, de l'IES Manuel de Cabanyes de Vilanova i la Geltrú, besneta del deportat assassinat a Hartheim, Francesc Barceló Soler.

En el marc de les activitats a Catalunya, el dia 28, **Edmon Gimeno** va impartir una conferència a estudiants de batxillerat a la seu del *Memorial Democràtic*.

CAMPANYA "DIGUEM PROU"

EN DEFENSA DE LA DEMOCRÀCIA CONTRA EL RACISME I LA XENOFOBIA

L'Amical de Mauthausen s'ha adherit a aquesta campanya impulsada per SOS Racisme, encaminada a protestar contra la retallada de drets i llibertats i per a construir una societat justa i diversa. Creiem que vivim una conjuntura en què cal donar respostes contundents da-

vant l'ofensiva reaccionària i feixista. Podeu llegir el manifest de la campanya a la nostra pàgina web.

El dia 19 de març, per la tarda, la mobilització va culminar amb intervencions i actuacions al Passeig Lluís Companys de Barcelona.

Rosa Toran AMICAL DE MATHAUSEN I ALTRES CAMPS

"Prou a les desigualtats, perquè totes les discriminacions, fòbies i prejudicis parteixen de la creença que les persones no som iguals."

RECORDANT JACINT CARRIÓ

Joaquim Aloy.

El dia 18 de novembre de 2010, l'Associació de Gent Gran Jacint Carrió de Manresa organitzà l'acte: "RECORDANT JACINT CARRIÓ, 10 ANYS DESPRÉS QUE ENS DEIXÉS", a

la Sala d'Actes del Centre Cultural el Casino, amb la intervenció de Àngels Fusté, periodista, Jordi Valls, ex-alcalde de Manresa i Joaquim Aloy, historiador.

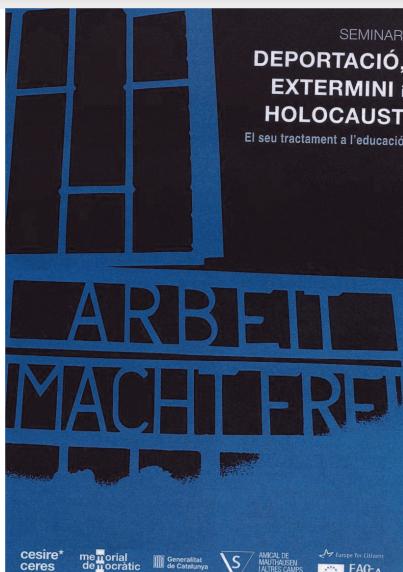
Recordem que Jacint Carrió i Vilaseca (1916-2000) va ser deportat als camps nazis de Mauthausen i Gusen, on va estar internat més de quatre anys. En sortir-ne, va dedicar una bo-

na part de la seva vida a explicar arreu les atrocitats que hi va viure i veure per evitar que mai es tornés a repetir una barbàrie com aquella. Poc abans de morir va escriure el seu llibre de memòries. Podeu consultar el web dedicat específicament a la seva trajectòria i al seu pensament:

<http://memoria.cat/jacint>

SEMINARI DEPORTACIÓ, EXTERMINI I HOLOCAUST

Organitzat per Cesire-Ceres, el Memorial Democràtic i l'Amical de Mauthausen, amb la col·laboració de la Unió Europea, s'han dut a terme, a la seu del Memorial Democràtic, 5 sessions -una d'elles dedicada específicament a la deportació republicana- adreçades al professorat d'ensenyament secundari, amb la finalitat d'actualitzar coneixements sobre el tema i donar eines i recursos per al seu tractament a les aules. L'èxit, quant al nombre d'assistents i a la qualitat dels diversos ponents, des d'especialistes de diferents àmbits fins a professors i professores amb experiències de treball concretes, ens animen a intentar que pugui repetir-se en anys successius.

TARRAGONA

Ha seguit la itinerància de l'exposició *Mauthausen, l'univers de l'horror*, gràcies a l'esforç del grup de treball constituït en aquesta zona.

- **Reus:** De l'1 al 14 de desembre a l'Arxiu Municipal, amb una conferència el dia de la inauguració a càrrec de Llibert Villar i Tomàs Rebollo.

- **Marçà:** Del 17 a 27 de desembre, al Casal, amb una conferència de Rosa Toran el dia de la inauguració.

- **Tarragona:** Del 10 de gener al 28 de febrer, a l'Arxiu Històric, exposició "*Mauthausen, l'univers de l'horror*".

Homenatge a Joaquín Masegosa

Ángel del Río

Amb motiu del Dia d'Andalusia, el passat 28 de Febrer, l'Ajuntament de Partaloo (Almeria) va rendir un emotiu homenatge a la memòria del supervivent del camp de Mauthausen, Joaquín Masegosa Rodríguez (1918-2001), nascut i mort en aquesta localitat de la vall de l'Almanzora. L'acte va comptar amb la participació de María González Masegosa, neboda de l'homenatjat i Simonne Vably i Anita Muñoz Vably, dona i filla de l'ex deportat i ex delegat de l'Amical a Andalusia Antonio Muñoz Zamora mort a Almeria el 2003. Es dona la circumstància que Joaquín Masegosa i Antonio Muñoz van ser distingits pel govern andalús amb la Medalla d'Andalusia –màxima distinció que concedeix la institució autonòmica– el 1999 per la seva “dedicació abnegada en defensa de la Humanitat, dels drets d'homens i dones de tot el món; de la lluita incansable per la llibertat, contra la injustícia i el feixisme”. Ambdós van ser, a més a més, els promotors que van inaugurar el gran referent andalús de la memòria de la deportació republicana: el Monument a la Tolerància situat al Parc de las Almadrillas d'Almeria, on totes les primaveres, coincidint amb el dia de l'alliberament del camp de Mauthausen, es realitzen actes de reconeixement amb l'activa participació de l'Amical.

L'homenatge de Partaloo va començar amb la inauguració de l'exposició “*Mauthausen, l'univers de l'horror*” i el visionat del documental de Felipe Vega “*Cerca del Danubio*”, que va causar moments de gran emoció entre els assistents. El documental fou realitzat l'any 2000, comptant amb els testimonis d'ambdós deportats. Tot seguit, als parlaments de l'alcalde Alejandro López, María González Masegosa i de la nostra delegada Anita Muñoz, es va destacar la figura socialment compromesa de Joaquín Masegosa i es va recordar a totes les víctimes republicanes

Anita Muñoz, Simonne Vably i María González Masegosa sota la placa

de la barbàrie nazi. Un moment d'especial significació va ser quan la neboda descobrí una placa a la façana de la casa de l'homenatjat amb la llegenda següent: “En aquesta casa va viure des de 1955 fins que va morir el 2001 Joaquín Masegosa Rodríguez, supervivent del camp de concentració de Mauthausen. Va ser homenatjat pel seu poble el dia 28 de febrer, dia d'Andalusia, l'any 2011 sent alcalde D. Alejandro López Martínez”. Cal assenyalar, donades les particulars característiques sociològiques d'aquesta petita localitat, amb una gran part de població estrangera assentada, la massiva presència de ciutadans britànics a l'acte. Partaloo, amb aquest senzill i sentit acte, salda un deute amb un fill il·lustre i suma el seu nom al mapa de la dignitat, aquell que reivindica que els noms de les víctimes del nazi-feixisme han d'ocupar un lloc vistós en la memòria del poble, per recordar-nos sempre la consigna encara vigent: Mai més!

Sevilla: 'Perquè vull recordar'

José Luis García Almozara

Els passats dies 26, 27 i 28 de novembre van tenir lloc a Sevilla les VI Jornades de l'Associació Andalusia Memòria Històrica i Justícia (AMHYJA), dedicades aquest any als camps de concentració i al treball esclau a Andalusia. En el marc d'aquestes Jornades, es va realitzar el dissabte 27 la taula de testimonis 'Per què vull recordar', dinamitzada i presentada per Ángel del Río (delegat de l'Amical a Andalusia), en la qual va participar José Luis García Almozara (membre de l'Amical) per exposar una semblança biogràfica del seu oncle José Luis Almozara Sánchez, el qual va patir l'exili francès al camp d'Argelers-Sur-Mer i en les CTE (Companyies de Treballadors Estrangers) per a després ser capturat pels alemanys i internat al Stalag VD d'Estrasburg abans de ser conduït al camp de Mauthausen l'11 de desembre de 1940. Després de 40 dies a Mauthausen i gairebé 7 mesos a Gusen, va ser executat a la cambra de gas del Castell de Hartheim el 15 d'agost de 1941.

ASTÚRIES

El 5 de febrer, a la Casa del Pueblo d'Oviedo, Angelita Andrada ha intervingut a l'acte: “*Mauthausen. Españoles en el horror nazi*”, organitzada per l'Associació “13 rosas”. Durant l'acte, s'ha projectat el documental de Pedro Timón “*Víctor Cueto, nº 3438*” i ha estat exposada la mostra “*Pensad que esto ha ocurrido*” del grup Eleuterio Quintanilla.

TOLEDO

El 15 de febrer es va inaugurar l'exhibició de l'exposició “*La deportación republicana*” al Centre Social del Polígono. Aquesta exposició estarà itinerant per diferents Centres de Toledo, dins els actes culturals que l'Ajuntament de la capital toledana realitza amb motiu de l'homenatge que, a proposta d'Izquierda Unida, s'estan fent als toledans assassinats als camps nazis.

SABIÑANIGO: En el primer aniversari de la mort de Mariano Constante, l'IES Biello Aragón de Sabiñanigo va organitzar el dia 19 de gener dues xerrades sobre "Els deportats republicans als camps nazis", a càrrec de Josep San Martín.

SARIÑENA: El programa de gener de l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Sariñena va incloure un acte sobre el camp de concentració de Ravensbrück, presentat per Pilar Moreigne.

Anteriorment, i després d'haver llegit el llibre "El fum de Birkenau" de Liana Millu, el grup de lectura de l'IES va anar al museu La Laguna per veure l'exposició "Resistents i Deportades", segons informa Cruz Ullod, regidora de cultura i organitzadora dels actes.

LA ALMUNIA DE DOÑA GODINA: Amb motiu de la celebració del dia de la dona, el dia 9 de març, i coincidint amb l'exhibició de l'exposició "Resistents i Deportades", es van realitzar dos actes: un pel matí a l'IES "Las Cabañas" per als alumnes de 4t ESO i 1r de Batxillerat: conferència de Josep San Martín sobre la

Acte celebrat a Sariñena

Deportació republicana i un altre al vespre a la Casa de Cultura amb una nodrida assistència de dones, que omplien la sala, on es va passar el documental "*Ravensbrück, l'infern de les dones*" de Montse Armengou i Ricard Belis, seguit d'una xerrada de J. San Martín sobre la deportació femenina.

EJEA DE LOS CABALLEROS: El 22 de febrer, conferència de Josep San Martín sobre la Deportació republicana, als alumnes de Batxillerat de l'IES "Cinco Villas"

FRAGA: el 15 de desembre Conferència de Josep San Martín sobre la Deportació republicana, als alumnes de 2n i 3r ESO de l'IES "R. J. Sender".

L'exposició "*Resistents i Deportades*" està realitzant un itinerari per terres aragoneses:

Sariñena: del 23 desembre al 29 de gener.

Sabiñanigo: del 31 de gener al 13 de febrer.

Monzón: del 14 de febrer al 4 de març.

La Almunia de Doña Godina: del 7 al 23 de març.

Ejea de los Caballeros: 28 de març al 15 d'abril.

PELEGRINATGES NEONAZIS A BÈLGICA

Christiane Rachez, representant belga al Comitè Internacional de Mauthausen ens informa que a Brûly-de-Pesche, on es troba el búnquer i algunes instal·lacions on romangué Hitler durant la campanya de França, així com altres edificis requisats pels alemanys per a administració, és notòria

la presència de nazis i simpatitzants del VMO, un grupuscle extremista flamenc, especialment en aniversaris lligats a Hitler i a actes infames del nazisme.

En el marc del Pla comunal de Desenvolupament rural, els indrets estan destinats a fins pedagògics i turístics, com a bens comunals, però administrats de forma privada. Els pelegrinatges regulars, amb finalitats com a mínim dubtoses, han generat debats al Consell Comunal de Couvin, i la indignació en habitants de la zona.

RECORDEM A...

Carmen Suñé Tayà, vídua del deportat mort a Mauthausen Salvador Lozano Bonafont, va morir el 2 de febrer de 2011 a Barcelona. Era la sòcia núm. 17.

Luis Estañ Alfonsea, antic deportat a Mauthausen, ens va deixar el 10 de desembre de 2010 a Callosa del Segura (Alacant). Era el soci núm. 560.

Aquell matí no es va despertar. Tombat relaxadament al seu llit, sense rastre de dolor, va deixar aquesta vall de llàgrimes. Aquell dia va morir un home bo.

Tenia 93 anys i la seva no havia estat una vida fàcil. Orfe de pare als sis anys, formava part

d'una família nombrosa que va passar no poques estretors econòmiques. Als disset anys va anar a una guerra. La nostra, la que va deixar un país dividit i morts a totes les cases. Van perdre i va fugir. Allí va ser retengut, va treballar per a l'exèrcit i finalment

va ser agafat pels nazis. Va recórrer mitja Europa entre presons i centres d'internament; els últims: Mauthausen i Gusen. Va sobreviure amb seqüeles, però va sobreviure i va marxar a París. Va conèixer a Maria. Van tenir la Marisa. Les coses començaven a anar bé. Però la seva mare li demanava que tornés a Espanya. Consell de guerra: "*sense delictes de sang*" i van acabar tornant al poble que el va veure néixer i que noranta anys després el veuria morir. Allí eren una família de *rojós*. Va néixer el seu fill, Segismundo, o com al meu avi no li agradava que li diguessin: *Segis*. Treballaven fins a quinze hores diàries per tirar endavant la família. Quinze hores! Va creure que el seu fill moria per un error mèdic. Un home, a qui la dictadura no permetia exercir, li va salvar clandestinament la vida. Passaven els anys. Les coses els van anar millor, a poc a poc, amb esforç. Els seus dos fills van poder estudiar. Va aparèixer Manolo, més tard

Mari Carmen. Van néixer Elena i Ana, Alejandro. Més tard un servidor i Alicia. I per últim, Carlos i un altre Alejandro. Quatre generacions. Quatre generacions que gràcies a l'esforç d'aquest home bo i la seva dona, tan bona com ell, han pogut gaudir d'una vida sense les dificultats amb les quals ells dos van torejar.

El 4 de juliol, se'n va anar a dormir i l'endemà no va tenir ganes d'aixecar-se. A l'altre dia tampoc. Els dies van anar passant... la vida se li n'anava tranquil·lament. El 10 de desembre va acabar tot per a ell, i la meitat de la seva vida per a la seva dona.

Era maniàtic, peculiar, molt intel·ligent, educat i respectuós, malgrat que a tot just va rebre educació reglada. Mai va odiar ningú i sempre va dir que "*perdonar era una virtut humana*". Ens va demostrar que amb voluntat qualsevol cosa és possible. Qualsevol cosa!

(El seu nét: **Gabriel Estañ Cerezo**)

David MOYANO, deportat espanyol a Mauthausen, va morir el dissabte 5 de febrer de 2011 a Brussel·les.

David Moyano Tejerina (Ujo, Astúries, 1922), un dels darrers deportats republicans supervivents del camp de concentració nazi de Mauthausen, va morir el dissabte 5 de febrer de 2011 a Brussel·les. La història de David és similar a la d'altres soldats republicans que embolicats a edats molt primerenques en la guerra civil espanyola, es van veure abocats amb la diàspora republicana a destins molt incerts.

El 1936 es traslladat en un vaixell de pesca "La Milagrosa" junt amb mares, nens i ancians cap a l'illa de Yeu, enfront de la costa bretona de Nantes; posteriorment va entrar a Espanya i després d'una breu instrucció militar a Figueres, va reemplaçar com a voluntari a brigadistes internacionals a la bateria antiaèria 118 del Camp de la Bota per fer front als bombardejos d'avions alemanys i italians. Quan va haver de fugir d'Espanya, va ser internat al camp d'Argelers i posteriorment integrat en una CTE que construïa defenses a l'Alsàcia. Quan es va produir la invasió alemanya, David va caure presoner i va ser destinat al 'Stalag XI-B' a Fallingbomel, des d'on, junt amb gairebé mil cinc-cents 'Rotspanier', va ser deportat al camp de Mauthausen, el 25 de gener de 1941, un vegada que el govern franquista va donar la seva aquiescència al règim nazi. Allí es va convertir en el n° 6060, amb el seu triangle blau que contenia la S de 'Spanier', un apàtrida espanyol més, un contrasentit vinculat a la classificació per orígens dels deportats del camp.

Va aconseguir sobreviure –segons assegurava ell mateix– gràcies a la seva afortunada inclusió al comando 'Poschacher', que li va permetre sortir del camp per cobrir la demanda local de mà d'obra esclava, al seu particular en un taller d'adobats. És ben conegut el paper dels nois que integraven el comando "Poschacher" els quals van aconseguir treure del camp els negatius robats pels republicans que treballaven al laboratori, així com lliurar la custòdia

d'aquest material, no sense riscos, a la Sra. Anna Poitner. Aquesta base documental de fotografies va permetre que Francesc Boix declarés contra els inculpats nazis davant el Tribunal Militar Internacional de Nuremberg el 28 i 29 de gener de 1946.

David va ser un dels 2.000 i escaigs d'espanyols que, després d'aconseguir sobreviure a Mauthausen, va haver de continuar amb la diàspora, per les dificultats per tornar a l'Espanya franquista. El 1946 es va instal·lar a Bèlgica i va treballar com a electricista principalment a una empresa minera, i també va viure deu anys a Sud-àfrica a la dècada dels setanta. Va ser una persona de caràcter senzill i d'una gran força moral i sentit de la solidaritat, tal com va demostrar a la seva vida laboral i sindical. La seva darrera visita al camp-museu de Mauthausen va ser l'any 2007 al costat dels companys de l'Amical.

En record de David i també de tots els representants anònims de l'Espanya castigada del segle XX, transmetem el nostre més sentit condol a la seva filla la Sra. Noemí Moyano i als seus dos nets, tots ells residents al Canadà.

Alejandro Zurita (nebot de Julián Centelles Guarch, deportat n° 4960 i mort a l'edat de 22 anys l'11 de novembre de 1941, després de només sis mesos al camp de Mauthausen)

EL VIOLINISTA DE MAUTHAUSEN

Agraïm la iniciativa de l'editorial Algaiba de dedicar la darrera edició d'aquesta obra d'Andrés Domínguez a homenatjar els deportats republicans espanyols. Conté un epíleg històric realitzat per Rosa Toran i un ric repertori fotogràfic, en bona part procedent del nostre fons.

Carbos Cosnava, Javier:

Prisionero en Mauthausen

Edicions de Ponent, Alicante 2011.

El dibuixant Antoni Carrillo Bosch i l'escriptor Javier Navarro Costa ens ofereixen en aquest còmic un relat inquietant i sorprenent sobre un presoner espanyol a Mauthausen, utilitzat per les SS per als seus fins. Reflexions sobre la culpa i les complicitats en mig de la mort dels milers de presoners assassinats i de precises recreacions històriques sobre el camp i els seus comandos.

Sanz, Paloma:

Amanece en París

Ed. Planeta. Madrid 2010. 348 pàgs.

El relat de l'autora està basat en la biografia de Ramiro Santisteban, antic deportat a Mauthausen que, amb 89 anys, evoca la seva vida, des de la infància a Laredo fins a París, on resideix actualment. Rés millor que les paraules de Santisteban a la introducció de l'obra per copsar-ne l'abast: "Si he conseguido vencer la batalla a la muerte, estando a un paso en demasiadas ocasiones de los hornos crematorios nazis, ha sido gracias a los milagros de la vida: a mi saludable sentido del humor, que nunca me abandonó, a mi buena salud física de joven cántabro y a un instinto muy desarrollado de supervivencia. Gracias a estos factores, ahora me puedo permitir recordar el espanto que apareció en mi vida cuando tan solo tenía quince años; recordar los horrores vividos en el campo de exterminio de Mauthausen, aunque en determinadas situaciones se me quiebre la serenidad y me tiemble el pulso al evocarlos. Todos los españoles que pasamos por aquello somos los grandes olvidados, y nuestra historia merece ser contada".

Minguez Anaya, Adrián Blas:

Campo de Gusen. El cementerio de los republicanos españoles

Ed. Memoria Viva, Madrid 2010. 197 pàgs.

Blas Mínguez, el millor especialista sobre la deportació dels valencians, aporta en aquesta obra la singularitat de referir-se al camp de Gusen, ben desconegut per a la gran majoria, però fi de trajecte per a la majoria de republicans deportats. A més de centrar-se en les seves instal·lacions i evolució, part del llibre està basat en valuosos testimonis orals i en l'anàlisi dels judicis contra els botxins, després de la guerra.

Serrano Blanquer, David:

Un cadáver en el espejo, La odisea de Juan Camacho: Gádor, Mauthausen, Montevideo

Fundació Ars. Sabadell 2010, 116 pàgs.

Amb un pròleg d'Angel del Rio, l'autor ressegueix la història del que fou un home excepcional, Juan Camacho, en la mesura que exemplifica tots els avatars de la lluita i l'exili dels republicans: nascut a Almeria, emigrant a Barcelona i després a França, des d'on retorna l'any 1936 per combatre el cop feixista, fins que de nou es veu abocat a creuar la frontera per acabar en mans dels alemanys. Un cop recuperada la llibertat: França, Argentina i finalment l'Uruguai, des d'on viatjava cada any a Mauthausen per retre homenatge als seus companys assassinats.

Venezia, Shlomo:

Sonderkommando. El testimonio de un judío obligado a trabajar en las cámaras de gas

RBA Ediciones, Barcelona 2010, 224 pàgs.

Amb un pròleg de Simone Weil, l'obra està confegida a partir d'uns diàlegs amb la periodista Béatrice Pasquier, on es narra la història de Shlomo Venezia, jueu sefardita de Salònica, des de la seva joventut fins a la deportació a Auschwitz amb tota la seva família. Per la seva robustesa fou seleccionat per dur a terme els infames treballs a les cambres de gas i als crematoris; aconseguí sortir viu després del desmantellament de les instal·lacions i en una de les marxades de la mort arribà a Mauthausen, Melk i Ebensee, on fou alliberat. El seu testimoni traspuja una gran sinceritat i valentia a l'entorn del seu destí, com a víctima obligada a col·laborar amb els botxins.